

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

De bono. Cap. xi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

& deum talem esse qualis fuit antequam in corpus carne & hominem deducere. Hac enim non occulte, sed aperte ac nudo capite, ut dicitur, a Barbari Iudaei Theologia transposita sunt. Barbarum enim neminem alium certe hic, quam Saluatoris nostri euangelista Iohannem appellauit, qui euangelium sic incipit. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus, erat uerbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso, uita erat, & uita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet. Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis, & uisimus gloriam eius. Sed alium etiam ab hebraeis theologum audias. Quid est inquit imago inuisibilis dei, totius creaturae primogenitus, in quo creata sunt omnia, quae in caelis, & quae in terra sunt, siue uisibilia, siue inuisibilia. Sed quae de filio dei dicta a Platoniceis sunt, ad hoc usque procedat. Cum autem scriptura Hebraeorum cum patre ac filio spiritum numeret, ac beatissimam sanctissimamque trinitatem unum deum esse significet, quod expressius ecclesia & sentit & praedicat, opere praecipuum est audire, in quo enigmate Plato ad Dionysium scribens usus est. Dicendum inquit tibi enigmatice censeo, ut si epistola excidat, qui legant non intelligant, sic enim res se habet, omnia circa regem uniuersi sunt, illius gratia cuncta sunt, ille causa bonorum omnium est, secundum circa secundam, & tertio in tertijs. Homini igitur anima discere gliscit, quatenam ista sunt, tradit enim ad comparia eius. Haec, quae Platonem exponunt, ad primum deum, & ad secundam causam, atque tertiam, quam mundi animam esse dicunt, pertinere arbitrantur, tertium enim deum mundi animam esse dicunt, diuina uero scriptura patrem & filium & spiritum sanctum unum reorum omnium principium esse confirmat.

De Bono. CAPVT. XI.

Nunc de bono quid scriptura, quod platonici dicant perscrutemur. Scriptura igitur ipsum bonum nihil aliud esse docet, quam ipsum deum. Bonus enim inquit dominus omnibus sustentibus eum. Et confitemini domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Et Saluator. Cur me inquit dicis bonum? Nemo bonus nisi unus deus. Plato autem in Timaeo. Dicamus inquit, qua de causa uniuersum hoc a creatore productum est. Et confestim subiungit. Bonus erat, bono uero nulla unquam

unquam inest inuidia, quare omnia quae maxime similia sibi facere uoluit. Et in libris de re publica. Sol quoque inquit uisus quidem non est, causa vero ipse sic est, ut ab eo ipso uideatur. Sic puta me dicere boni emanationem; genuit enim simile sibi, quodque ipsum in intellectu alibus est ad intellectum & intellecta, hoc inuisibilibus ad uisum & uisa. Et post pauca. Quod igitur ueritatem rebus cognitis praebet, & cognoscenti cognoscendi uirtutem, idcirco esse boni credendum est. Et rursus. Non enim rebus, quae oculis cernuntur, uim qua uideantur, solummodo a Sole praebere concedes, uerum etiam generationem, clementum, alimentum: cum Sol ipse generatio non sit. Sic igitur etiam rebus cognitis, non solum ut cognoscantur sibi a bono inest, uerum etiam esse & substantiam ab illo habent, cum tamen ipsum bonum substantia non sit, sed omnem substantiam uirtute sua excedat. His uerbis Plato sententiam suam manifestissime aperit, quod intellectuales etiam substantiae a bono, id est a deo habent, ut sint, & substantiae sint. Bonum autem ipsum ultra omnem substantiam censet. Quare non sunt deo consubstantiales intelligentiae, & cum esse atque substantiam a deo acciperint, creatae profecto sunt. Quae autem creatae sunt, ne phas erit deos putare, cum etiam natura ipsum bonum non sit, quod uni soli uere, atque per se bono attribuit. Sed Numenium rursus Platonis sensum de bono latius exponentem audiamus. Corporalia inquit a signis & similibus quibusdam comprehendere possumus: ipsum uero bonum a nullo insito signo, nec a similitudine sensibili comprehendere ullo modo potest. Quare necesse est, quemadmodum si quis in specula sedens, paruam nauiculam solum in magno pelago inter undas acutis uisus uno intuitu perspexerit, sic longe a sensibilibus iumentis, quasi specula sedentem solum, ita ut nihil penitus magnum, aut paruam perturbet. Sed diuina quaedam omnium desolatio sit, ipsum bonum profunda tranquillitate ac pace quarere. Inuehitur enim & inhaeret substantiae quasi nauiculae. Si quis autem sensibilibus detentus ipse boni quasi phantasmatis mouetur, ac ideo putet bonum ipsum prospexisse, uehementer peccat. Nullum enim phantasma ipse est. Via igitur atque ratio intelligendi boni optima est, ut primum sensibilia omnia negligantur. Deinde, ut in disciplinis numeri ipsi inspiciantur, ac inde
intelli/

intelligendum ipsum ens eleuari. Hæc in primo libro de Bono. In quinto uero. Si est inquit substantia & idæa intellectuale quid cuius causam intellectum esse cōcessum est, sequitur ut intellectus iste solus sit ipsum bonum. Nam si creator deus generatiōis est, satis est ut ipsum bonum substantiæ principium sit, cui quidem bono creator deus proportionalis est, cum sit imitator eius, substantiæ autem generatio proportionalis, imago enim est eius, & imitatio. Quod si creator generationis bonus est, erit substantiæ creator bonum ipsum substantiæ constitutum. Cum enim duplex secundus sit ipse, & mundum & idæam eius facit cum sit creator. Quattuor ergo sunt, primus deus, qui est ipsum bonum, imitator eius, qui omnium creator est, qui est bonus. Essentia uero altera quidem primi, altera uero secundi, cuius imitatione est pulcher mundus boni participatione ornatus. Sic Plato bonum primo deo solummodo tribuit. Nam si bonus secundus deus est, a primo tamen bonus est. Separata uero, & in diuersis hæc libris posuit. Seorsum enim circulare creatorem appellauit, dixitq; in Timæo, bonuserat. In libris autem de re publica ipsum bonum boni esse idæam censet, ut sit creatoris idæa ipsum bonum, qui participatione solius primi bonus esse probatur. Sicut enim homines dicuntur hominis idæa, ut ita dicam, impressa, & boues bouis. Sic cum creator sit bonus in participatiōe primi boni. Primus intellectus idæa eius erit, qui est ipsum bonum: quæ cum ita se habeant, hunc mundum necesse est imaginem non esse alicuius. Intelligentiæ enim omnes illud in se ipso continet, sicut hic mundus nos. Hæc Plato in Timæo, quorum sensum ab eo libro Didymi sumam, quem inscripsit de placentibus Platoni. Determinata inquit sensibilibium exemplaria, idæas appellat, ex quibus scientiam & diffinitiones fieri censet. Præter enim omnes homines hominem quendam intelligi, & præter equos omnes equum, ac communiter præter animalia animal, nec generabile, nec corruptibile, ut quemadmodum ab uno sigillo multa signantur, & multæ uiriles fiunt inde imagines. Sic a singulis sensibilibium idæis multa formantur. Est autem idæa perpetua substantia, causa, & principium, ut singularia talia sint, qualis ipsa est, & quemadmodum primitiua sensibilibium exemplaria ad hæc corpora præcedunt, sic quæ omnia in se

in se ipsa continet, pulcherrima atq; perfectissima huius mundi exemplar est, ad quam a creatore deo ab uniuersa substantia mundus simillime formatus est. Hæc Didymus ex sententia Platonis, q̄ omnia multo altius sapientissimus ille Moses, a quo hæc isti detorsit breuissime cōscripsit, qui ante hunc Solem, & stellas, & cælum uisibile, q̄d firmamentū appellat, ante aridā hanc terrā, ante diē & noctē, hæc lucē aliā, & diē & noctē aliā a deo ꝛo creatoreq; omniū facta fuisse ostēdit. Propheta q̄q; inuisibilē Solē ostendēs, oratiōe deo accōmodata. Timētibus inquit me Sol iustitiæ orietur. Ipsam q̄q; iustitiam non dico qualitatem aliquā, sed qualitatis creatricem Hebræorū ille propheta significauit, cum de deo dicat. Quis suscitauit ab oriente iustitiam, uocauit eam in facie eius. Verbum quoq; in prioribus creatorem ab Hebræis appellatū ostendimus. De quo quidem uerbo hæc apud eos feruntur. Qui natus est nobis sapientia a deo, iustitia, & sanctimonia, & redemptio/dicit enim, & uita, & sapientia, & ueritas, & omnia substantialiter. Subsistit enim & sapiētia hæc, & uerbum hoc, ut ab Hebræorum scriptura docemur, quamuis Phylō iudæus scripturæ interpret ac expositor aliter sentire uideatur, quæ non est alienum audire.

De Iudæis secundum Mosē ex Phylōne. CAP. XII.

SI quis uoluerit inq̄t significatioribus uti uerbis, nihil aliud intellectualem dicit esse mundum, q̄ dei iam creantis uerbum. Nihil enim aliud ciuitas illa intellectualis est, q̄ creatoris ratio creare iam cogitantis, quod dogma Mosi non meū est. Aperte namq; scribit ad imaginē dei hominē esse formatū. Quod si pars imago imaginis est. & uniuersus iste mūdus sensibilis ad exemplar diuinæ imaginis factus est; primitiuum ergo sigillum, quod intellectualem mundum appellamus, ipsum exemplar est. Primitiua sc̄da idæarum omnium dei uerbum. In principio autē dicit fecisse deum cælum & terrā, nō secundum tēpus principium intelligens, ut multi putant. Non fuit enim tempus ante mundum, sed aut cum ipso, aut post ipsum. Mensura enim motus tēpus est, motus autē re mota, prior esse non potest, sed aut posterior, aut simul. Quare necesse est tempus aut post mūdum, aut una cum eo factum fuisse. Relinquit ergo principium hic numerū esse intelligēdum, ut in principio pro
primū